KFV-forskaren

Medlemsblad för Katrineholm-Flen-Vingåker Släktforskarförening

Nr 2 Oktober 2022

Gröna Kulle, Katrineholm

Redaktionen fick ett brev med tre gamla vykort som gav inspiration till ytterligare forskning. En fruktansvärd historia om en ung tjänsteflicka, en medlems berättelse om en soldatfamilj i Sköldinge, en driftig fosterflicka, händelser i Österåker, tips och mycket annat kan du läsa om i detta nummer av KFV-Forskaren.

Ur innehållet

Ordföranden har ordet	2	Det kom ett brev	8
Tips	3	……., sa smen med flera	9
Stina-Lotta 10 år , tjänsteflicka	4	Händelser i Österåker	10
Digitala källor	5	Tidningsklipp	11
En soldatfamiljs historia	6	Nya medlemmar	12
En flicka som få…	7	Program hösten 2022	12

KFV Släktforskarförening

Styrelseledamöter:

Christer Uddin, ordförande	070-848 66 25
Lennart Karman, kassör	073-756 88 55
Anne-Marie Lindblad, vice kassör, redaktör	070-603 31 01
Kjell Lundström, sekreterare	070-671 14 51
Ove Wåhlberg, ledamot	070-731 59 89
Ami Rooth, ledamot	070-320 95 97

Suppleanter:

Inger Andersson	070-224 50 19
Lisbet Bergendal	070-300 80 07

Valberedningens sammankallande:

Inger Andersson	070-224 50 19

Revisorer:

Roland Elfving	076-195 34 27
Lars Berggren	070-234 77 23
Viveca Eriksson, ersättare	073-932 48 37

KFV-Forskaren

Anne-Marie Lindblad, redaktör	070-603 31 01
Stefan Gustafsson, layout	070-952 78 87

Programkommitténs sammankallande:

Ove Wåhlberg	070-731 59 89

Föreningens adress:

Katrineholm-Flen-Vingåkers Släktforskarförening
c/o Anders Nilsson
Jägaregatan 56
643 31 Vingåker

E-post: info.kfvslakt@gmail.com

Hemsida: www.kfvslakt.se

Avgifter och konton:

Medlemsavgifter 2022	
Enskild:	210 kr/år
Familj:	250 kr/år
Bankgiro:	5049-6694
Swish	123 110 40 90
Organisationsnr:	802417-3638

Ordföranden har ordet

Återigen har en sommar förflutit, vi gå mot mörkare tider, förhoppningsvis ej mörkare tider då det gäller släktforskningen. För många har sommaren varit bra andra mindre bra. För mig har det mest handlat om att söka en skuggig plats, men emellan varven lite forskning.

Men nu är vi åter i gång med styrelsens planläggning inför hösten 2022. Några av oss var i Skövde på Riksmötet där det avhandlades ett antal motioner, inget uppseendeväckande, kan konstatera att ekonomin landar på plus vilket är glädjande eftersom det på senare år varit röda siffror. Förbundet fick en ny ordförande efter Erland Ringborg, som avgick av åldersskäl och ersattes av Viktoria Jonasson, Borås. Vi får se vad det kan innebära.

Ni som följt med vår kalender har sett av vi deltagit i olika evenemang under sommaren, bland annat Katrineholmsveckan, Vialadagen , Mellösa Hembygdsförenings caféverksamhet med mera.

Med för många avhopp från styrelsen i sista stund gjorde att valberedning ställdes inför en svår situation med innebörden att vi saknade en person i styrelsen inför årsmötet. Detta har rättats till genom att Ami Rooth från Julita tagit plats i styrelsen viket är glädjande och vi hälsar henne hjärtligt välkommen in i styrelsearbetet.

Lennart Karman samt undertecknad var på Regionmöte i Nyköping och fick ta del av våra kollegors verksamheter. Vi kan konstatera att våra frågor är likartade då det gäller verksamheterna. På ett plan skulle vi kunna hjälpa varandra då det gäller att tipsa om föreläsare i olika ämnen samt utbildare inom respektive förening. Vi funderar också på att skicka en gemensam motion till nästa års Släktforskarstämma då vi tycker att föreningarna får betala ett väldigt högt pris för sitt medlemskap i förbundet.

Christer Uddin
Ordförande

Ny adress eller mejladress?

Meddela föreningen din nya adress så att du inte missar någon information från oss.

Skicka till: *info.kfvslakt@gmail.com.*

Nästa nummer

Kommer i december 2022.

Inlämnade bidrag

Redaktionen välkomnar artiklar och berättelser till tidningen och förbehåller sig rätten att välja bland bidragen samt att redigera texten för att få plats.

Få tidningen digitalt

Meddela redaktionen om du vill ha tidningen digitalt med mejl istället för på papper. Då slipper vi dyra portokostnader.

Skicka till: *info.kfvslakt@gmail.com.*

Släktforskartips ur andra medlemstidningar

Anders Nilsson har läst andra släktforskarföreningars medlemstidningar och plockat ut några matnyttiga tips. Dessa kommer från KGF-Nytt.

Polisunderrättelser

Nu finns tre nya årgångar av polisunderrättelser tillgängliga på Arkiv Digital. De nyfotograferade polisunderrättelserna är från 1949, 1950 och 1951. De har även fotograferat ett register som sträcker sig över åren 1946-1950.

90 miljoner bilder

Arkiv Digital har nu 90 miljoner avfotograferade bilder ur kyrkböcker och andra handlingar. Då de flesta bilder innehåller ett helt bokuppslag innebär det nästan 180 miljoner sidor som kan användas för släktforskning. AD har också uppdaterat sin hemsida.
Läs mer på www.arkivdigital.se.

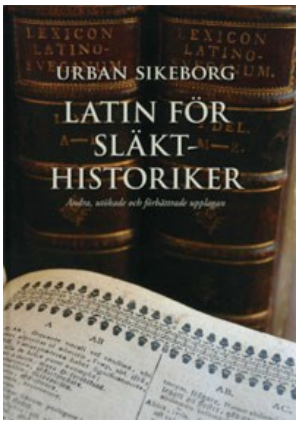
Folkräkning uppdaterad

1930 års folkräkningsdatabas har uppdaterats med 93 013 publika poster fördelade i 43 församlingar i Jämtland, Södermanlands och Stockholms län. Alla personer som var skrivna i Sverige 1930 registreras, men enbart personer som är födda för mera än 100 år sedan är sökbara på grund av dataskyddsförordningen (GDPR). https://sok.riksarkivet.se/folkrakningar.

Registertips

Eva Johannsson tipsar i sin blogg på Rötter om förkortningar med mera. Riksarkivet har en PDF-fil på nätet med förkortningar som används i folkräkningarna och förmodligen också i kyrkböckerna.

Boktips

Latin för Släkthistoriker, en utökad utgåva av Urban Silkeborgs bok har kommit lagom till årets Släktforskardagar. Boken förklarar ett stort antal begrepp från nylatinets guldålder och är anpassat för forskare utan förkunskaper i latin.

Europas MÖDRAR de senaste 43 000 åren av Karin Bojs
Den moderna DNA-tekniken har revolutionerat arkeologin. Genom DNA-analyser kan forskare se hur människor har rört sig under årtusendenas lopp. Det visar sig att vandringsmönstren skiljer sig en del mellan Europas föder och mödrar. Vad säger det om forntidens könsroller och om vårt samhälle i dag? När uppstod patriarkatet, och går det rentav att säga varför ?

Karin Bojs söker efter svaren på dessa frågor i en berättelse som går från regnskogens schimpanser till Nordens sköldmör- via bland annat neandertalsex, de första hundarna, den första metallen, de första tama hästarna och ett 5000 år gammalt incestfall på Irland.

Här vill jag upplysa alla om det som finns en guldgruva för alla som släktforskar på hemsidan Rötter. Anbytarforum är ett forum där du kan få hjälp när du stöter på problem, till exempel inte kan läsa text eller stöter på andra problem. Det är fritt att läsa, men vill du själv skriva in och göra inlägg behöver du ett användarkonto. Det kostar inget, men läs ordningsreglerna innan du börjar använda Anbytarforum.

Du kan söka på många olika sätt. Gå in på rätt plats, till exempel Södermanland eller länder, där du vill ställa din fråga. Det finns olika källor, länkar, dator, webb, teknik, släktnamn med mera. Detta är en gruva att gräva i och du kan även titta på och läsa olika diskussioner. https://forum.rotter.se/

Inger Andersson

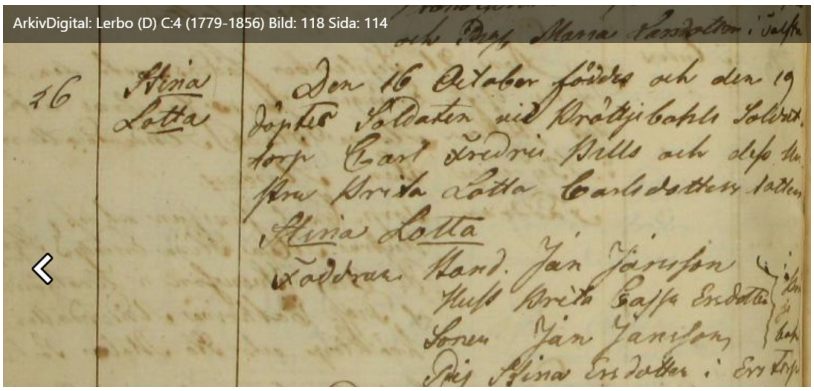
Genjägarna—nytt program i SVT

Den 13 november 2022 har ett nytt spännande program premiär. Det är Genjägarna, där en grupp erfarna släktforskare däribland Per Sjölund, i åtta program kommer att hjälpa deltagare att bland annat hitta sina okända fäder. Vi kommer också få lära oss mer om DNA-forskning.

I programmet medverkar även Fredrik Mejster, som arbetat med research för programmet Allt för Sverige. Vi har träffat honom i Katrineholm tidigare.

Stina-Lotta 10 år - tjänsteflicka i barnagans Sverige 1825

Stina Lotta hade kunnat bli ett osynligt och utsatt barn i mängden om inte Björn Forsberg och Susanne Nyberg hade gjort en resa till Lilla Hällaren i Ärla. Där fick de av de nu boende, Bengt och Birgit Johansson, tillgång till rättegångsprotokollet från 1825 som gav Stina Lottas, och många andra barns, omänskliga situation under 1800 talet ett ansikte.

Stina-Lotta Carlsdotter föds den 16 oktober 1815 vid Brötjebol soldattorp i Lerbo socken. Hennes far är Carl Fredrik Bill, även kallad Bild, soldat nr 366 vid Sörmlands Regemente, Oppunda kompani och modern heter Britta Lotta Carlsdotter. Stina Lotta har två bröder, Anders Fredrik som är äldst och den yngre Carl Eric. Anders Fredric dör av utsot 1819 när Stina Lotta är 4 år och 1820 avlider även barnens mamma av slag – 40 år gammal. Carl Fredric får avsked som soldat ”*för svaghet och otjänstbarhet”* och står ensam med Stina Lotta 5 år och Carl Eric 2 år och familjen får det svårt.

Bröttjebol soldattorp i Lerbo

Fadern flyttar till Sköldinge 1821. Carl Eric blir fosterson i grannfamiljen och Stina Lotta får bo hos farfar Anders Sik och farmor Catharina Nilsdotter i Staffansstugan i Mellösa ”*till uppfostran emottagen för att väl kunna läsa innantill i katekesen”.* Farfar Anders är f.d. soldat från soldattorpet Vik i Lilla Mellösa. När Stina Lotta anländer är han kyrkvärd vid Lilla Mellösa kyrka.

Under november 1825 börjar farfar och farmor bli skröpliga och Stina Lotta då 10 år gammal blir ”*antagen uti tjänst”* hos Erik Larsson och Maja Stina Andersdotter vid Lilla Hällaren i Ärla socken för att ”*efterse barnen Lars 5 år och Anna Lotta 2år gamla och bli i läsande undervisad”.* Maja Stina är faster till Stina Lotta.

Två veckor senare, om söndagen den 20 november, går faster Maja Stina och drängen Olof till gudstjänst i Ärla kyrka. Kvar vid Lilla Hällaren är Erik Larsson, barnen Lars och Anna Lotta samt tjänsteflickan Stina Lotta som ju också är kusin med barnen. Om förmiddagen kommer Stina Olsdotter från granntorpet för att lämna tillbaka några lånta brödkakor, hon ser då att Erik är rusig och att Stina Lotta är orolig, ängslig och gråter. Erik säger då till Stina Lotta ”*jag har bränt mig på eldtången för din skull som inte vill lyda”* och menar att hon avvikit från hemarbetet.

Då hustrun Maja Stina och drängen Olof kommer hem från kyrkan efter klockan 2 om eftermiddagen hittar de småbarnen och Erik sovande – han liggande tvärs över sängen och Stina Lotta saknas! Maja Stina går då ut för att leta och finner flickan liggande död vid ett äppelträd nära husgaveln, ”*mycket illa hanterad”.*

När drängen omtalat för Erik att Stina Lotta är ihjälslagen och anmanar honom att gå med och se henne, blir han modfälld och till sina sinnen nedslagen. Han vill inte gå med och förnekar att han haft för avsikt att slå henne till döds, utan endast velat aga henne.

När fjärdingsman Söderberg och korpral Stark kommer för att hämta Erik medgav han fort och otvunget att när läsningen i Evangeliboken inte gått enligt hans förväntan och vilja, hade han slagit henne med granris och sedermera med eldtången. Hur många slag vet han ej, om något slag träffat huvudet eller axlar kan han sig icke minnas. Han, uppger att han av det i skänkskåpet förvarade brännvinet ungefärligen förtärt tvenne kannor (1 kanna=2,6 L)!

När det går upp för Erik vad han gjort ska han, enligt okänd källa, ha sagt ”*då blir det väl Lidamon för mig då”.* (Lidamon var en avrättningsplats nordväst om Malmköping längs vägen mot Eskilstuna.)

I obduktionsprotokollet Medikolegala rapporter 1819–1830 för år 1825 – Medicinskhistorisk databas Linköpings Universitet, finns en mycket detaljerad rapport över skadornas omfattning av. Vi väljer att redovisa de huvudsakliga skadorna. Obduktionen genomförs den 5 december av provinsialläkare Bogman.

Man finner att Stina Lotta är något ringare än vanligt vid denna ålder, men utan missbildning och utan tecken till sjukdomsanlag, alltså fullt frisk. Hon var klädd i tröja, i en genom nötning mycket trasig kjortel, trasigt linne, förkläde, ullstrumpor på fötter och ben, men med endast en känga på ena foten. Skadorna var omfattande med starka blånader över ländkotor och sätet samt blånader på lårens bakre sidor. Hisklig blånad över båda axlarna och armar, häftigt våld på skulderblad och rygg. Blånader på skallens högra och vänstra sida och man finner att skadornas verkan är ovillkorligen dödande samt skador på ryggrad också ovillkorligen dödande.

Eriks hustru Maja Stina begaf sig med sina Barn till Pålskällan i Lilla Medlösa socken där Eriks bror Olof bor, utan att väcka Eric Larsson. Hon återkom icke till Lilla Hällaren, förrän därpå följande tisdag, sedan Mannen blifvit af Fjerdingsmannen bortförd.

Erik förs till länshäktet i Nyköping och döms till att mista livet. Straffet blir förvandlat till livstid med fängelse på Karlskrona fästning och där sitter han i 15 år. Med hjälp av sin bror Olof Larsson blir han benådad 1841 och återvänder till hemtrakten. Han får arbete hos Olof som är hemmansägare på Öija by i Flen. I händelse av nya brott kommer han dock att få återvända till Karlskrona. Hans hustru Maja Stina är då omgift och själv gifter han också om sig. Erik avlider 1865 på Åkersberg Flen.

Erik fick en andra chans, men Stina Lotta hade inte en chans.

Eriks dotter Anna Lotta är min farmors farmor och således är Erik min farmors farmors far och lilla Stina Lotta var kusin till min farmors farmor.

Björn Forsberg
som också vill tacka
Bengt och Birgit Johansson.

Källor

Generalmönsterrullor, Sörmlands Regemente, Oppunda kompani, Lerbo socken, Brötjeböls rote

Centralfängelset i Karlskrona (K) D3AA:1 (1817-1844) Bild 1880/sid 172

Österrekarne häradsrätt, urtima ting 17 december 1825

Soldater och soldattorp i Mellösa socken – Evert Wahlberg Mellösa Hembygdsförening

Kyrkböcker; husförhörslängder, födelse- och dopböcker, vigsellängder och död och begravningslängder från Ärla, Lerbo, Lilla Mellösa och Flen.

Digitala källor

Släktforskare letar uppgifter i många olika källor. På Kungliga biblioteket finns dagstidningar digitaliserade, Läsa gamla tidningar Svenskspråkiga tidningar i USA finns digitaliserade och bouppteckningar hittar vi hos skatteverket. Läs mer här.

Svenska dagstidningar

Kungliga bibliotekets digitaliserade dagstidningar från 1600-talet fram till idag.

I tjänsten kan du utforska nästan 400 år av svensk presshistoria. Svenska dagstidningar innehåller över 34 miljoner sidor från fler än 1600 olika titlar.

Du behöver besöka KB, eller något annat bibliotek som har tjänsten, för att studera det mesta av materialet. Däremot är det fritt att läsa tidningar äldre än 115 år hemifrån

Fler och fler tidningar fylls ständigt på med både äldre titlar och nytt material för titlar som fortfarande utkommer. Det tar mellan 2 0ch 4 månader från att en tidning kommer ut tills att den finns i tjänsten .

Mycket finns bara på mikrofilm.
KB började digitalisera sina dagstidningar 2014, men har mikrofilmat tidningar sedan 1940-talet. Många tidningar finns därför enbart på mikrofilm i KB´s lokaler.
Adress: Tidningar.kb.se

Svensk-Amerikanska Tidningar

Hundratals svenskspråkiga tidningar gavs ut i USA från 1950 och framåt för att tillmötesgå Amerikas svenska invandrarsamhällen. Använd den här webbportalen för att lära dig mer om dessa tidningar och för att söka bland över 300 000 digitaliserade tidningssidor från 39 olika svensk-amerikanska tidningar som utgavs över hela USA mellan 1857 och 2007

https://www.mnhs.org/newspapers/swedishamerican

Bouppteckningar

Skatteverket

En av de bästa källorna är som bekant bouppteckningar. Många finns digitalt men går att också att beställa. Här är en liten kom-ihåg-lista

Bouppteckningar före 1980
bestall.riksarkivet.se

Bouppteckningar 1 januari 1980 till och med 30 juni 2001
bestall.riksarkivet.se/bouppteckning-fran 1980

Bouppteckningar från juli 2001.
www.skatteverket.se

Klicka på: Folkbokföring, Bouppteckning, Beställ kopia på bouppteckning.

Inger Andersson

En soldatfamiljs historia

Anita Åkesdotter, medlem i vår förening, har under lång tid släktforskat runt sin farfars släkt och då främst blivit gripen av sin gammelfaster Anna Lovisas öde. Anita försöker nu väva en historia runt de fakta hon fått fram för att så småningom ge Anna Lovisa en egen berättelse (eventuellt en bok).

På soldattorpet Evelund nr 341 under Hästedals rote, Sköldinge socken(D), lever soldaten Lars Petter From (född Lind) och hans hustru Katarina (Kajsa Stina) Fredriksdotter. Tiden är 1866 och Lars Petter tjänstgör som soldat vid Malmahed under ”Oppunda Compagnie”. Två barn har tidigare fötts, som endast fått leva en dag, och när till sist en fin gosse föds detta år, Carl Erik, är glädjen stor. Året därpå föds den första flickan, Anna Lovisa, på årets näst sista dag.

Lars Petter From 1836-1899 samt hans hustru Kajsa Stina Fredriksdotter 1839- 1908
Foto: Privat

Detta år,1867, blir i Sverige känt som ”Storsvagåret”. Våren var detta år exceptionell kall och sen. I maj var snödjupet 60 – 70 cm och sjöarna var infrusna. Först till midsommar kom islossningen och snösmältningen igång. Inget kunde sås på åkrarna, fodret hade tagit slut för husdjuren som svalt i väntan på färskt gräs. Den kalla sommaren bidrog till att säden inte kunde mogna och det blev livsmedelsbrist och en omfattande nödhjälp blev nödvändig för att undvika svält. Regeringen beviljade stora lån och man organiserade nödhjälpskommittéer

År 1870 föds lille August och året därpå ännu en dotter, Clara Kristina. Då hade livet för familjen blivit extremt hårt, Kajsa Stina var mycket trött och utsliten efter de täta förlossningarna och endast ett år senare nödgades man begrava den lilla flickan, som nu fick vila bredvid sina små bröder på Sköldinge kyrkogård.

Lars Petter, hade drabbats av en köldskada och led svårt av smärtor i sin ena fot. År 1872 blev hans skada upptäckt av befälet och han uppmanades att gå till militärläkaren. Han blev då anmodad att begära avsked från kronan 1872-06-18. Inom kort tvingades de att ge sig iväg från torpet, för att ge plats för en ny soldat. Familjen splittrades och under två år fick Kajsa Stina och barnen bli inhysta hos hennes föräldrar i Floda, medan Lars Petter blev inneboende hos sina syskon i Trädgårdsstugan i Forsa.

Fattigtorpet i Hästedal rote blev ledig och allt blev lite drägligare för familjen, de kunde åtminstone flytta till något eget. Året var då 1874 och det föddes ännu en gosse, som fick namnet Karl Johan.

Efter en svår infektion med hög feber och frossa forslades Lars Petter till Nyköpings lasarett där länsläkaren Granberg amputerades hans ben vid knäleden. Så vid 36 år miste han sitt ben.

År 1876 föds Per Gustaf, som kom att bli min farfar. Familjen utökades till fem barn, fattigt och trångt om utrymmet i den lilla stugan. Lars Petter får en årlig pension samt en viss ersättning från Vadstena Krigsskadekassa, han hade ju som soldat fått det bästa omdömet; ”Tjänt utmärkt väl”. Nu kunde man åter skaffa sig en ko och lite höns och åkertegarna togs åter i bruk. Hästedals rote var också skyldig att hålla med mjöl och utsäde. Kajsa Stina väntar ännu ett barn och de fattar ett ödesdigert beslut. Deras äldsta dotter Anna Lovisa som just slutat skolan får flytta upp till Stockholm. Flickan har ett svårt temperament och p.g.a. trängseln i stugan blir det ofta bråk mellan syskonen. Moderns syster Sofie var gift med en man som var förman på Reimersholms Spritfabrik och de hade en stor lägenhet på Brännkyrkagatan.

Anna Lovisa, 14 år gammal, sätts på tåget och hon får besked om att hennes vistelse endast är tillfällig. Hon blir installerad i ett nyinrett flickrum för första gången i sitt liv. Under sommaren går hon på konfirmationsundervisning och hösten 1882 börjar hon i flickskola. Vid ett besök i föräldrahemmet några år senare får hon för första gången träffa sin lillasyster Edla. Anna Lovisa upplever att hon blivit bortvald och kontakten upplever hon som kvävande. Modern försöker förgäves förklara att Anna Lovisa blivit bortskickad endast för att föräldrarna önskade ge henne en god utbildning och en bättre framtid.

Lars Petter och Kajsa Stina blir kvar på Perstorp i hela sitt liv. De är aktade på bygden som gudfruktiga, arbetsamma och ansvarskännande människor och de fostrar sina barn väl.

Stina Kajsa levde kvar på Perstorp, Sköldinge (D) framtill 1908, ensam de sista nio åren, då Lars Petter dog 1899 05-22. De vuxna barnen fanns i närheten och hjälpte henne in i det sista.

Anita Åkesdotter

Källor

Egen familjehistorik

Stockholmskällan.se

www genealogi. Se

SVAR husförhörsböcker och födelse och dödbok, centrala soldatregistret;

Dopbok: bild id A0037 169-0002

Husförhör Lind 4197 C007413-0060 (57)

Evert Wahlberg – Sköldinge sockens indelte soldater och soldattorp årsskrift 1997

Anna Lovisa Larsson 1867- 1927.
Foto: Privat

En flicka som få ….

Eivor Grafsund i Vingåker har bidragit med en berättelse, ur Katrineholms tidning, om fosterflickan Hilda Andersson som tog hand om torpet och sin gamle fosterfar. Och därefter forskat vidare om henne.

”En flicka som få är utan gensägelse fosterdottern Hilda Andersson i V. Vingåker, skrifver en meddelare till Katrineholms Tidn. Förutom att den 20-åriga flickan ömt och troget vårdar sin åldrige fosterfar och så godt som ensam sköter det lilla torpet, af hvilket de båda ha sitt lefvebröd, har hon genom självstudium förskaffat sig en bildning och ett vetande som är enastående för hennes ställning.

Ifrig nykterhetskämpe, och medlem af Blåbandsföreningen skrifver hon till hvarje sammanträde en ”tidning” med namnet ”Framåt som uppläses för de mötesbesökande”. Arbetet med lie, yxa och spade, hvilket hon sköter med samma kraft och färdighet som en van dräng, måste först och främst göras och så skola kreaturen skötas. Dessutom får hon ej känna sig bortkommen bland grytor och pannor i ”köksdepartementet”.

Fruntimmershandarbeten är hon ej heller främmande för.

Kreatursaffärer har hon i flere år uppgjort på marknaderna och vid premieringsmöten erhållit pris för vackra kreatur.”

Katrineholms Tidning,
4 september 1894

En annan kvinna som tog hand om gården.
Foto: Hilding Mickelsson, Hälsinglands museum HMM81510

Hilda i tidningsklippet är troligen identisk med torparen Lars Eriksson i Skomakarstugans fosterdotter Hilda Maria Andersson, f 1870 2/9 i Kungsholms fs och därefter inlämnad på Allmänna barnhuset såsom barnhusbarn nr 283 03_00283.pdf (stockholm.se)

Kom 1873 till fosterföräldrarna i Skomakarstugan och erhöll tre kontanta belöningar och en medalj.

Hon dog ogift 1937 31/5 i Katrineholm, Stora Malm. Var enligt Katrineholm, F:2, sid 69 journalist och bosatt på Götgatan 8 i Katrineholm.

Urnan förvaras i gamla Gravkoret.

Eivor Grafsund

Det kom ett brev…

….. till föreningen från Christin Karlsson i Flen som innehöll tre vykort av avsevärt äldre modell. Ett var poststämplat i december 1903 och var en bild av Gröna Kulle i Katrineholm (se framsidan) och ett var från järnvägsstationen i Katrineholm. Det tredje var en bild av lasarettet i Bie.

Samtliga kort var adresserade till *fröken Anna Eriksson, Granheds kvarn, Helleforsnäs.* Släktforskarinstinkten vaknade, trots att det inte var mina anor, och jakten började. Det första frågetecknet var postanstalten Helleforsnäs som jag inte kunde koppla till Granhed i Floda. Men dimmorna skingrades efter mycket frågande och letande. Postanstalten ändrades först i början av 40-talet till Östra Granhed och finns noterad i en husförhörslängd i Floda församling.

Genom Per Edlund, ordförande i Floda hembygdsförening, fick jag kontakt med Birgitta Hellström, uppväxt i Granhed och till slut stod det klart vem hon var. För Birgitta var hon ”Tant Anna” – mjölnardottern som levt hela sitt liv i Floda. Birgitta berättar att tant Anna var liten, smal och ”torr” medan hennes syster, tant Sofia som hon kallade henne, var en stor och ståtlig kvinna. De kallades för ”tanterna på växeln”. Telefonstationen låg i Granhed och den måste alltid vara bemannad även om man inte fick ringa efter kl. 22. Själva växeln låg i bottenvåningen och den som förestod växeln bodde ovanpå.

”Tant Anna” föds 8 juni 1874 vid Stafhällastugan i Floda. Hennes far är Eric Andersson som föds 22 mars 1840 Bårsta i Floda och avlider 1930 i Vestra Granhed, Floda. När Anna föds är hennes pappa snickare. 1882 flyttar familjen till Vegersbergs kvarn där han övertar mjölnarsysslan. Annas mamma hette Anna Sofia Olsdotter och föddes 22 maj 1850 Lötha, Floda. Hon avlider 1918 i Vestra Granhed av lunginflammation.

Anna har tre syskon och äldst är Erika Sophia som föds 6 maj 1871 Ny Granhed, Floda där Eric står som torpare. Hon är den enda av döttrarna som gifter sig, men hennes make, Per August Eriksson, tar sig själv av daga 1925 och hon bor efter faderns död tillsammans med sina systrar och senare sin syster Anna tills hon avlider i Granhed 1951. Dotter nr två är Matilda Charlotta som föds i Stafhällastugan 23 februari 1873. Matilda förblir, liksom Anna, ogift och beskrivs i längderna som ”sjuklig”. Hon är 65 år och bor med sina systrar när hon avlider av lunginflammation i Vestra Granhed 1938.

Eric Gustaf, den ende sonen, föds 30 maj 1878 vid Stafhällastugan Han gifter sig 1913 och flyttar därefter till Sköldinge. Han har under sitt liv arbetat som montör och kontorist men när familjen flyttar till Bergsjö i Gävleborg blir hanverkmästare. Familjen återvänder dock till Sörmland och Stora Malm 1943. Eric Gustaf avlider sedermera 1953 i Katrineholm.

Järnvägsstationen i Katrineholm

Före 1 april 1905 fick man bara skriva adressen på baksidan av brevkorten. Därför så mycket text på bildsidan. Därefter delades baksidan så att det blev plats för text där.

Lazarettet i Bie

Mellan 1920 och 1936 arbetar Anna som sömmerska. 1929 Återvänder Erika Sophia till Granhed från Gunhildsro i Flen där hon bott med sin make. Anna är sedan 1936 telefonstationsföreståndare, anställd av Kungliga Telegrafverket. Någon gång i början på 1940-talet har hon inte tjänsten kvar utan benämns som f.d. telefonstationsföreståndare.

(Telefonstationen drevs vidare, om längderna stämmer, fram till 1960-talet med en föreståndare vid namn Ingrid Johansson.) Systrarna bor kvar på Granheds skola tills Erika Sophia avlider och Anna flyttar till Flodafors där hon avlider 1958.

Anne-Marie Lindblad

Källor

Kyrkböcker: husförhörslängder, födelse- och doplängder, död- och begravningslängder för Floda och Flen

Dokumentation och berättelse från Birgitta Hellström

Vykort från Christin Karlsson Flen

Statistiska Centralbyråns folkräkningar för 1940, 1950 och 1960

....., sa smen och några till

Flera ”kloka” ord, den här gången sagda av olika yrkesmän, hittade vi i boken ”Svenska ordstäv” av Fredrik Ström.

- Stora ord och fett fläsk fastnar inte i halsen, sa slaktarn till prästen.
- Leva själv och låta andra dö, det är min taktik, sa slaktarn.
- Kommer du den vägen, sa murarn när lusen kom från fickan.
- Här ska blod rinna, sa murarn, slog lusen i väggen.
- Är det någon dö så ska han komma fram, sa basen då murarställningen brast.
- Hårt mot hårt, sa smen, slog huvudet i städet.
- Det är jag som gör beslager, sa smen åt tullvaktmästaren.
- Det var helvete, sa svarvarn, såg kyrkan invändigt.
- Ditt liv hänger på en tråd, sa skräddarn till synålen.
- Här luktar bare prässade byxor, sa skräddarpojken, stod på läktaren julafton.
- Ackurat som min hustru, sa skräddarn, när pressjärnet fräste.
- Här behöver spacklas, sa målarn, vakna bredvid gärdsgården.
- Så mycket vatten har du inte sett som jag kört, sa åkarn till sjömannen.
- Framåt ärsch! Får ni syn på fienden, slåss till siste man, därefter tillbaks allihop, sa översten.
- Är bara på landsvägssyn, sa länsman, låg i diket.

Händelser i Österåker

Arne Westberg i Österåker har samlat berättelser från sin hembygd under många år och lämnat många bidrag till KFV-Forskaren tidigare. Här får vi bekanta oss med fler personer och platser.

Finns det fler släktforskare som samlat berättelser från sin hembygd? Redaktionen tar tacksamt emot bidrag.

Foton: Anders Nilsson

Arne Westberg i Österåker

Fall-Nisse

Backstugan Fallet låg mitt mellan där Oppstu och Arstu i Grövsbol ligger idag. En skylt utmärker platsen. Nils Andersson "Fall-Nisse" var född 1820, och det var troligen han som byggde stugan. Falltäppan kallas ännu platsen där körsbärsträden blommar på sommaren. På 1860-talet flyttar han till Sjölunda. Det här Sjölunda låg strax nedanför Lilla Amundstorp, ner mot Låttern. Sjölunda revs efter Fall-Nisses död 1891, men platsen kallas Fall-Nissalannet. Han var fiskare i Låttern och "tag på släng" såg han sjöråa. På sjölannet kom det ibland upp stora vita hästar med fruntimmer på. Det och annat skrämde han barnen med i Grövsbol. Hustrun dog 1853. Två döttrar flyttade till Västra Vingåker 1863 och sonen utvandrade till Amerika 1872. Där Fallet stod byggdes så småningom två stugor. Dessa flyttades i sin tur, 1912, och finns nu vid Fridsta och Torsborg. Men det är, som man säger en annan historia.

Backstugan Johannesberg

Johan Utter var soldat på Skogens soldattorp mellan 1833 och 1863. Numera heter soldattorpet Viborg och ligger strax söder om Skogens gård. Hustrun hette Stina Svensdotter och tillsamman hade de sju barn varav två dog i späd ålder. 1851 kommenderades Utter till Karlsborg och var med på fästningsbygget. Vid 52 års ålder begär han avsked på grund av sjuklighet. Samma år, 1863, kommer en ny soldat till soldattorpet och Johan Utter med sin Stina och ett hemmaboende barn, dottern Albertina som var född 1853, måste flytta ut. De bygger då en stuga bara något hundratal meter från soldattorpet, och döpet det till Johannesberg. Stugan går också i folkmun under namnet Utters. Stina dör 1890 och Johan Utter 1893. Därefter försvinner backstugan ur husförhörslängden. På ungefär samma plats byggs en ny stuga 1932-33, nuvarande Björkliden.

Varggropen på Fagermon

På 1840-talet var tydligen vargarna i farten och varggården "tarfade" reparation. I ett sockenprotokoll från oktober 1841, fick Per Olsson i Askarboda i uppgift att se till att arbetet blev gjord. Alla som hade boskap på fagermoskogen blev genom dagsverken skyldiga att deltaga. Arbetet att genomföra reparationen åtog sig torparen Anders Andersson från Lilla Bodastugan. Den gamla varggropen blev av den 54-åriga torparen uppsnyggad med nya plankväggar och även gärdesgården fick nya kräklor. Bönderna i byn körde fram virket och kostnaden fördelades dem emellan.

Varggropen på Fagermon idag.

Anders Andersson, som kom till Lilla Bodastugan 1818, var född 1787, gift med Stina Larsdotter och de fick åtta barn. Enligt sockenprotokollet åtog sig Anders även att hålla uppsikt över varggården framöver. Sedan gick det utför med vargarna i Österåker. Den sista sköts visst 1856. Inte heller Anders Andersson kunde skära guld med täljkniv med jobbet att hålla uppsikt över varggropen.

Några år senare står det antecknat i husförhörslängden att han är fattig och sjuklig af bråck. Han dör 1864 och lämnar därmed varggropen åt oss att se och begrunda. Enligt vad det berättas har det bott en gubbe vid Lilla Bodastugan som flådde varg. Det måste ha varit Anders Andersson ryktet berättar om. Vid två varggropar på Fagermon har hembygdsföreningen skyltar uppsatta.

Trollsjön

En liten skogssjö på hullaskogen, mellan Erikslund och Bäckstugan, heter Trollsjön. Nuförtiden kanske det inte är så värst mycket sjö, men på 1950-talet åkte vi skridskor där. Och går vi ännu längre tillbaka, på 1700-talet, lär den kända släkten Widéns förfäder lärt sig spela fiol där. Då kan man tänka sig, en solig sommarkväll, när dimmorna lägger sig, hur näcken sitter där på en sten med sin fiol och hur spelmännen storögda på lite håll försöker ta efter. Den mörka vattenspegeln är verkligen mytisk och sagolik, idag liksom då, fast numera lite mindre i storlek.

Hur som helst gick spelandet i arv, bland annat genom Klas-Anders, och vidare till hans son Philip Widén. Det kanske är därifrån den trollska stämmningen i "En afton på Öljaren" kommer. Den melodi som komponerades en sommarkväll på 30-talet när Philip tillsammans med sin far Anders var ute på Öljaren och fiskade.

Tuppgata

Vägen som slingrar sig över gärderna mellan Larslund och Gröndal i Boda kallas Tuppgatan. Förr var det allmänt känt. Numera ihågkommit av äldre österåkersbor. Vad var det för en Tupp undrar kanske någon? Jo, han hette Anders Tupp och var soldat på Boda soldattorp, nuvarande Bodahill. Vad han hette innan soldattiden är inte känt, men han var född 1782 i Gellersta. Blev antagen före 1809. Bodde under hela sin soldattid i soldattorpet, till 1835 då han får avsked och flyttar till det nybyggda Gröndal (1836), också i Boda. Där dör han 1844.

Anders var gift med Stina Andersdotter från Julita och de hade tre barn. När Anders dör lever änkan kvar vid Gröndal, som fattighjon, till 1859, då hon flyttar till Arboga. Barnen hade tidigare lämnat hemmet. Anders Tupp var med vid slaget vid Sävar i Västerbotten, där han blev blesserad. Slaget stod den 19 augusti 1809, där 5000 svenskar under generallöjtnant Gustaf Wachtmeister blev besegrade av 8 000 ryssar. Vid generalmönstringen 1835 hade han svagt bröst. Under de cirka 35 år "Tuppen" bodde i Boda måste han gått tuppgatan fram många gånger.

Femöringen och österåkersborna.

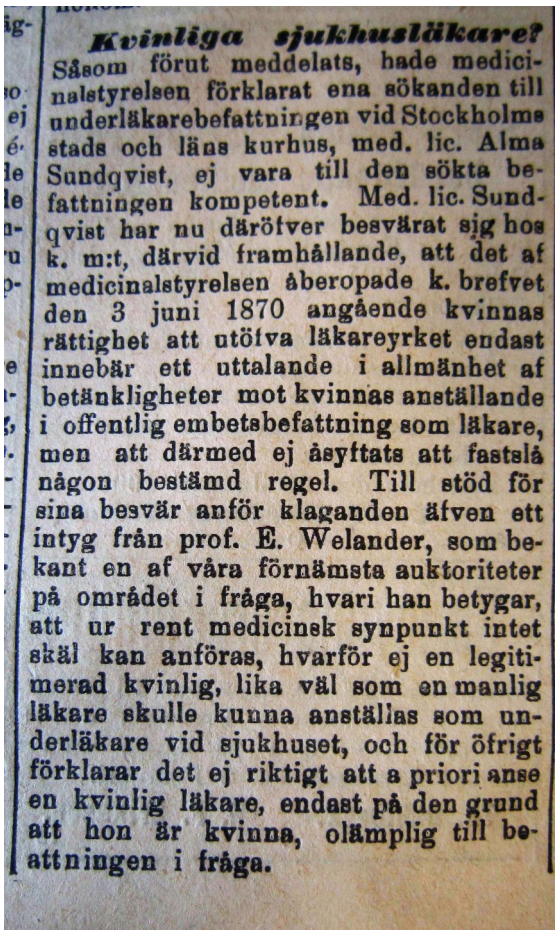

All reklam är ju bra sägs det och så fort Österåker nämns kommer det där om kopparfemöringen och koppartråden upp. Senast i en utsändning från lokalradion. Det är möjligt historien är sann, men jag har, från mycket trovärdiga källor, hört en annan historia. Det var ingen kopparfemöring som hittades den gången för flera hundra år sedan, utan en daler silvermynt. En silverpeng, som legat i jorden ett tag, får faktiskt samma färg som en kopparpeng. Drängarna på den tiden var ju som folk är idag, om sig och kring sig, så de började dra åt varsitt håll. Mellan nyporna på drängarna bildades en silvertråd som, visade det sig, hade en ovanlig klang. Denna tråd sattes nämligen in i en fiol och det är därifrån, från denna första fiol med silversträng, som alla Österåkers spelmän fått sitt musikarv. Fredrik Lundin, Was-Lasse, Skutt-Kalle, Karl Ersson, Betlehems-Johan, Millerste-Kal, Filip Widén med flera. Dessa och alla nutida spelmän har alltså en liten gnutta silver i sina strängar. Pengen som av utsocknes blivit till en koppartråd var i själva verket en silversträng.

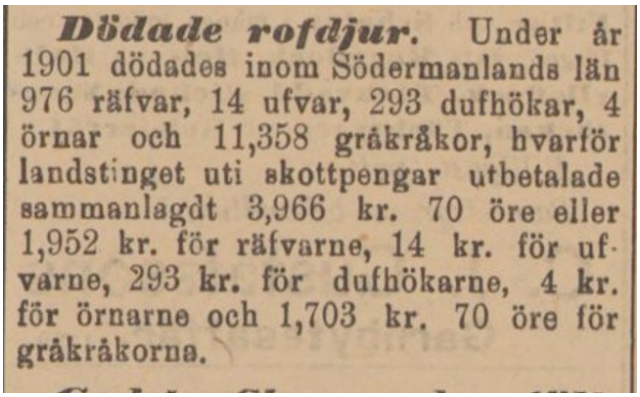
Arne Westberg

Klipp ur Katrineholms tidning runt sekelskiftet 1900

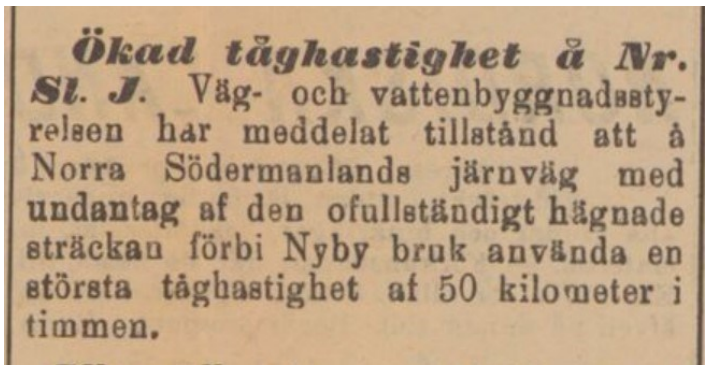
Inger Andersson i Valla har klippt och klistrat ur gamla tidningar.

Kvinliga sjukhusläkare? Såsom förut meddelats, hade medicinalstyrelsen förklarat ena sökanden till underläkarebefattningen vid Stockholms stads och läns kurhus, med. lic. Alma Sundqvist, ej vara till den sökta befattningen kompetent. Med. lic. Sundqvist har nu däröfver besvärat sig hos k. m:t, därvid framhållande, att det af medicinalstyrelsen åberopade k. brefvet den 3 juni 1870 angående kvinnas rättighet att utöfva läkareyrket endast innebär ett uttalande i allmänhet af betänkligheter mot kvinnas anställande i offentlig embetsbefattning som läkare, men att därmed ej åsyftats att fastslå någon bestämd regel. Till stöd för sina besvär anför klaganden äfven ett intyg från prof. E. Welander, som bekant en af våra förnämsta auktoriteter på området i fråga, hvari han betygar, att ur rent medicinsk synpunkt intet skäl kan anföras, hvarför ej en legitimerad kvinlig, lika väl som en manlig läkare skulle kunna anställas som underläkare vid sjukhuset, och för öfrigt förklarar det ej riktigt att a priori anse en kvinlig läkare, endast på den grund att hon är kvinna, olämplig till befattningen i fråga.

Dödade rofdjur. Under år 1901 dödades inom Södermanlands län 976 räfvar, 14 ufvar, 293 dufhökar, 4 örnar och 11,358 gråkråkor, hvarför landstinget uti skottpengar utbetalade sammanlagdt 3,966 kr. 70 öre eller 1,952 kr. för räfvarne, 14 kr. för ufvarne, 293 kr. för dufhökarne, 4 kr. för örnarne och 1,703 kr. 70 öre för gråkråkorna.

Ökad tåghastighet å Nr. Sl. J. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har meddelat tillstånd att å Norra Södermanlands järnväg med undantag af den ofullständigt hägnade sträckan förbi Nyby bruk använda en största tåghastighet af 50 kilometer i timmen.

Avs:
KFV Släktforskarförening
c/o Anders Nilsson
Jägaregatan 56
643 31 Vingåker

B PP Sverige, Port Payé

Nya medlemmar sedan förra numret av KFV-forskaren

Göran Larsson, Katrineholm
Lars-Erik Moberg, Katrineholm
Anders och Margareta Nordenbris, Vingåker
Helen och Thomas Lundell, Vingåker
Christina Magnell, Katrineholm
Rolf Pettersson, Katrineholm
Britt Tellblad, Katrineholm
Tommy Eriksson, Katrineholm
Gunnel och Kent Johansson, Katrineholm
Lisbeth Larsson, Katrineholm
Anna-Lena Rosendahl, Katrineholm

Vi hälsar alla nya medlemmar välkomna till vår förening!

Program 2022

Hösten 2022
25 oktober Jourhavande släktforskare i Flen, Biblioteket 15.00 -17.00
25 oktober Jourhavande släktforskare i Vingåker, Hembygdsföreningen Erik Dahlbergsvägen 17.30 -19.30
26 oktober Jourhavande släktforskare i Katrineholm 16-18
8 november Lennart Palm gästar oss och berättar om "Gravvalvsvarligt och dödskul" på Perrongen, Lokstallarna i Katrineholm klockan 18.30.
12 november Arkivens dag, öppet hus i Vingåkers hembygdsförenings lokal Takåsen. Tema ”Försvunna hus i Vingåker”
23 november Jourhavande släktforskare i Katrineholm 14-16
22 november Jourhavande släktforskare i Vingåker, Hembygdsföreningen Erik Dahlbergsvägen 17.30 -19.30
29 november Jourhavande släktforskare i Flen, Biblioteket 15.00 -17.00
12 december Jourhavande släktforskare i Flen, Biblioteket 15.00 - 17.00

Läs mer på föreningens webbsida www.kfvslakt.se

Sveriges Släktforskarförbund
Sörmlands Sparbank
ABF
GÖR EN ANNAN VÄRLD MÖJLIG